

УРГЕНЦИИ, ДЕЛБИ И КАРАНИЦИ ПРИ ИЗБОРОТ НА ПРВИТЕ МЕДИЈАТОРИ ВО СУДСТВОТО

Во длабока сенка на парламентарните избори мина контроверзниот избор на медијатори, кој беше спроведен од страна на Министерството за правда, а оспорен од познатото лице во градот Скопје и пошироко, Љубица Рубен од правната фирма "Mens legis", која посочи дека многу блиски луѓе до СДСМ се протнаа низ барабанот за да каснат од новиот колач, чиј рецепт е позајмен од западните правосудни системи. На тој начин наместо да создаде демократска атмосфера за мирољубиво и човечко решавање на споровите се прави политички монопол, кој уште повеќе го уништува рејтингот на македонското правосудство.

Во прилог на ова се "топ имињата" од списокот на првите медијатори во Македонија, кои наводно ќе се "фатат" во костец со проблемите: наплата на долгови, скарани земјоделци за меѓи итн. На списокот се познати адвокати, новинари, бивши пратеници, поранешен министер за локална самоуправа, кој во последен момент беше симнат од предизборната трка за да стане член на Државната изборна комисија, итн. Во ергелата се: Ненад Јаниќевиќ, претседател на Адвокатската комора; потоа Џе-

ЉУБИЦА РУБЕН ОД ПРАВНАТА ФИРМА "MENS LEGIS"

маили Саити, ексминистер; Блаже Муратовски, адвокат; Ристе Бислимовски експратеник (2002-2006) и уште други познати "фаџи". Според планот за реализација на проектот, би требало за неколку месеци медијаторите да почнат со работа и да се обидуваат да ги помируваат граѓаните пред тие да влезат во судски спор. При тоа, некои од познатите адвокати и

правници во примената на Законот за медијација забележаа можност за брза и енорна заработувачка која, пак, ќе зависи од умешноста на миротворецот, но и од спорот кој се води меѓу странките. Во контекст на ова може да се бараат аргументите за оправданоста на првите реакции, кои ја ставаат "главата на правосудството во торба", бидејќи и политиката

си игра со законот, но и законот се спроведува за граѓаните.

ПРИВЛЕЧЕН КОЛАЧ

Инаку, на првиот конкурс за медијатори се пријавиле околу 500 кандидати, од кои Министерството за правда избрало 30. Овој избор се оспорува, бидејќи тој бил направен само врз основа на нивната биографија, а не врз основа на дадени критериуми. Првите медијатори веќе ја посетуваат обуката, која ја спроведуваат странски експерти. На списокот кој го скрши мразот се и: Дивна Павлоска, Дељо Кадиев и Зоран Петковиќ-Бакли, членови на Управниот одбор на Адвокатската комора. Меѓу триесетте величествени е и Панде Колемишевски, поранешен генерален директор на НИП "Нова Македонија", како и новинарката од МРТВ, Мирјана Димовска. Според првите проценки, овие медијатори би требало да го соберат "кајмакот" од малиот правосуден пазар, затоа што при секоја постапка на посредување тие ќе бидат солидно наградени. Сумата која ќе ја добиваат сè уште не е позната, а дури во септември ќе биде објавена во "Службен весник", во исто време кога треба да се формира Комората на медијатори, која подоцна ќе објавува конкурси за нови медијатори и ќе го прави изборот. Пред завршувањето на конкурсот, телефоните во Министер-

■ Пишува:
Кокан СТОЈЧЕВ

MONEY, MONEY, MONEY ИЛИ "ПАРЕЗА ФАЦИЈАЛИС" ЗА ПРАВОСУДССТВОТО

"Ако се навратиме на една многу едноставна дефиниција за медијацијата која вели дека таа е вонсудска постапка, која е брза и ефикасна, но и евтина и прифатлива за странките, тогаш таа е во спротивност со критиките и со реакциите. Во тој случај странките никогаш не би оделе на медијација. Значи, заштетата во време, во пари, е мисла водилка која ќе овозможи странките да се решат да одат на медијација.

И оттука, не можеме да зборуваме за можноста за брза заработувачка. Како тоа функционира во странство? Таму тоа е решено на друг начин. Во Србија тоа го работат судиите и тоа во текот на работното време и без дополнително плаќање. Во БиХ тоа е пилот-проект, кој не ги надминува средствата поголеми од 200 евра.

Она што ние тука го добиваме како повратна информација од луѓето за тоа колку би плаќале за медијација, износот се движи меѓу 100 и 1.000 евра. Но, во овој момент би било неблагодарно да се зборува за тоа, бидејќи ниту една странка чиј спор е за 1.000 евра нема да се реши да оди на суд или на спор на медијација за да плати 1.000 евра за медијаторската услуга. Од друга страна, пак, цената ќе зависи од умешноста на медијаторите и од нивното реноме кое ќе го градат со текот на времето", објаснува Марина Перуновска, менаџер на проектот во Македонија, од Меѓународната финансиска корпорација (IFC).

ството за правда биле вжештени од ургенции и од разни притисоци. За сите пријавени кандидати ургирале политичари, партии, бизнисмени итн.; бидејќи профитабилниот колач можеле да го делат сите кои ги исполнувале условите во Законот за медијација. Според него, медијаторите не мора да ги напуштат постојните работни места за да се вклучат во посредувањето, така што на овој начин им се овозможува создавање дебело банкарско konto. Алтернативното решавање на спорите би требало да почне да се применува од ноември годинава, а вонсудската постапка ќе се врши врз основа на слободната волја на странките. Ме-

дијаторот ќе нема право да наметне решение на спорот, а граѓаните ќе можат во секое време да се откажат од постапката. Според западните искуства, цел на медијацијата е на побрз и на поефикасен начин да се решат споровите. Тоа значи дека сите граѓани на Македонија ќе можат да се обидат преку медијаторот да ја завршат работата и да не одат на суд. Законската регулатива вели дека медијаторите треба да имаат петгодишно работно искуство и сертификат издаден од Комората. Тие можат да бидат адвокати, дипломирани правници или лица од друга професија, при што не смеат да имаат личен или семеен однос со страните во спорот.

Исто така, медијаторот не смее да посредува во спор каде што претходно бил судија, адвокат или полномошник. Наградата која ќе треба да ја добие медијаторот ќе биде определена со тарифникот, а ќе ја плаќаат страните во спорот.

ОСПОРЕНИ КАНДИДАТИ

"Околу 500 кандидати се пријавија за медијатори, а од нив само една група од триесеттина беа избрани. Но, кога го погледнавме списокот видовме дека се работи за луѓе, кои навистина се блиски со владејачките структури, односно голем дел од нив се членови на Управниот одбор на Адвокатската комора, тука е претседателот на Комората, кој е ставен на списокот, а истовремено одговорно тврдам дека последните две години тие лично беа против медијаторството воопшто, дури ги блокираа процесите на почнување на медијаторството и основање здружение за медијатори, зашто постапката беше почната пред една година", истакнува Љубица Рубен, која открива детали од спрегата меѓу политиката и Министерството за правда.

Според неа, пред изборите Министерството за правда обезбедило 30 лица, кои ќе бидат под контрола, бидејќи тие наводно ќе им бидат благодарни.

"Првата група медијатори ќе го освои пазарот за медијаторство во Македонија, а сè тоа е под капата на СДСМ. Тоа пред избори е непотребно, а таквата работа личи на предизборна корупција", оценува Рубен која смета дека ова оди на штета на државата, бидејќи по сè изгледа дека дел од правните професии "судиите, обвинителите, адвокатите, нотарите, извршителите и медијаторите, на еден или на друг начин се ставаат под капа на политиката, поради што нема можност да профункционира правната држава".

Љубица Рубен тврди дека за овие лица имало страшни

ургенции, а бидејќи не постоеле критериуми, на донаторите им предлага во иднина при финансирањето на проектите да се инсистира на точно утврдени критериуми.

Марина Перуновска, менаџер на проектот во Македонија, од Меѓународната финансиска корпорација (IFC), открива други моменти од постапката за донесување на Законот за медијација.

"Сведоци сме дека огромен број спорови со години ги притискаат судовите. При тоа, факт е дека како Македонија така и земјите од соседството се соочуваат со слични проблеми во правосудството, кои не можат брзо да ги решаваат спорите. Затоа од аспект на времетраењето на постапките, како и комплицираните процедури, се јавува потребата за алтернативно решавање на спорите. Кај нас, во Македонија тоа е спомнато само од аспект на арбитражата, која се јавува во улога на алтернативно решавање на спорот само доколку во него има странски елементи, и да речеме, компаниите кои, како стопански субјекти, имаат можност да одат на арбитража и на тој начин да се согласат да го решат спорот. Исто така, факт е дека медијацијата како алтернативно решавање на судската постапка не е единствена, постојат и други, освен арбитражата, се наведува и раната неутрална проценка и слично", вели Перуновска.

За медијацијата е карактеристично тоа што се користи трето неутрално лице, медијатор, но сепак крајната одлука е во рацете на странките. Значи, за разлика од арбитражата каде судијата, односно арбитерот ја има моќта конечно да ја донесе одлуката, што би рекол нашиот народ да пресече, кај медијацијата страните се обидуваат да најдат заеднички јазик и решение на спорот.

"Можеби Македонија е последна земја во регионот која го донесе овој закон, но од друга страна имавме можност да научиме од нив, за да не ги повториме нивните

грешки, како од аспект на формулирањето на Законот, така и од неговата примена. Во САД медијацијата почна да се применува во текот на 70-тите години од минатиот век, во Западна Европа малку подоцна. Идејата на Меѓународната финансиска корпорација беше да ги поддржи реформите во правосудството, како од аспект на донесување на Законот за медијација и да се направи паралела со другите современи и развиени земји во Европа кои, пак, немаат закон за медијација, но сепак кај нив функционира медијацијата. Ние сметавме дека сè уште не сме на тој степен да можеме да применуваме нешта, кои ќе бидат само поим дефиниран во други закони, туку со посебен закон. Што сакам да кажам? Законот за парнична постапка веќе отвора врата и можност за упатување на спорови на медијација. Не дека ние не верувавме дека ова нема да функционира, туку сметавме дека преку Законот за медијација областа ќе биде регулирана и формулирана. Но, IFC не само што ги поддржа подготвителните задачи, туку и активностите по 1 ноември, кога ќе почне да се применува Законот за медијација", објаснува менаџерот на проектот.

ТРОШОЦИ, ВРЕМЕ И РЕСУРСИ

Во прилог на ова е и истражувањето спроведено од оваа меѓународна организација. Таа дошла до сознанија дека јавноста целосно не е запозната со реформите во правосудството, а уште помалку со донесувањето на Законот за медијација и за можностите кои тој ги нуди.

"Многу е мал бројот на оние кои тврдат дека знаат нешто во врска со реформите. Само 20 проценти од луѓето знаат по малку нешто за медијацијата, а тоа се правници, адвокати или лица кои имале можност на некој начин да се запознаат со активностите на ова поле".

Инаку, законската регулатива, македонското решение

на Законот за медијација, било резултат на работата на работната група која функционираше во Министерството за правда, но во неа учествувале и домашни и странски експерти.

Она што е донесено, како законско решение, е предмет на компромис, или предмет на размислувања што тоа би функционирало кај нас.

"Од аспект на тоа кој сè може да биде медијатор, во другите земји ова прашање е флексибилно, а некаде е ригорозно. Чисто како паралел-

нија апсолутно беа невозможни. Повторно да се вратим на Србија, медијацијата која судиите ја работат во работното време е бесплатна за странките, но за судот предизвикува дополнителни трошоци во време и во ресурси. Тоа, пак, во Словенија функционира во рамки на пилот-суд, односно работат и судии и медијатори, но во соработка со судот. Меѓутоа, таму има многу порелаксирани аспекти. Во Босна и Херцеговина, лица со различни професии се обучуваат за

медијаторот не може да ги познава сите закони. Инаку, околу критериумите и околу изборот на медијатори многу се зборуваше во јавноста. Но, затоа што голем дел од луѓето кои знаат што претставува медијација, во неа гледаат можност за многу брза и голема заработувачка. Тоа не е случај во светот. Значи, ние можеме да зборуваме од аспект на тоа дека наскоро Законот предвидува да се формира Комора на медијатори, која ќе го донесе тарифниот. Меѓутоа, реакциите кои се однесуваат на идејата за брза заработувачка сметам дека делумно се резултат на недоволната информираност за она што всушност е медијација. Ако се навратиме на една многу едноставна дефиниција за медијацијата, која вели дека таа е вонсудска постапка, која е брза и ефикасна, но и евтина и прифатлива за странките, тогаш таа е во спротивност со критиките и со реакциите. Во тој случај странките никогаш не би оделе на медијација. Значи, заштедата во време, во пари, е мисла водилка која ќе овозможи странките да се решат да одат на медијација. И оттука, не можеме да зборуваме за можноста за брза заработувачка. Како тоа функционира во странство? Таму тоа е решено на друг начин. Во Србија, рековме дека се работи во текот на работното време и без дополнително плаќање. Во БиХ, тоа е пилот-проект, кој не ги надминува средства поголеми од 200 евра. Она што ние тука го добиваме како повратна информација од луѓето, колку би плаќале за медијација, се движи меѓу 100 и 1.000 евра. Но, во овој момент би било неблагоприятно да се зборува за тоа, бидејќи ниту една странка чиј спор е за 1.000 евра нема да се реши да оди на суд или на спор на медијација за да плати 1.000 евра за медијаторската услуга. Од друга страна, пак, цената ќе зависи од умешноста на медијаторите и од нивното реноме кое ќе го градат со текот на времето" објаснува Марина Перуновска.

МАРИНА ПЕРУНОВСКА, МЕНАѢР НА ПРОЕКТОТ ВО МАКЕДОНИЈА, ОД МЕЃУНАРОДНАТА ФИНАНСИСКА КОРПОРАЦИЈА (IFC)

ла, во Холандија нема закон, но кај нив најбитно е луѓето да имаат завршено високо образование, да имаат поминато курс за медијација. Меѓутоа, од друга страна нема ограничување кој сè може да биде медијатор. Во Србија, медијацијата е работа само на судиите и тоа во рамките на нивното работно време. Но, кај нас тоа функционира на друг начин. На пример, зборуваме за слободен пазар и за дополнителни услуги, кои до вчера во Македо-

ни медијатори, но тие работат врз принцип на услуга и во рамките на центрите за медијација.

Искуствата во светот покажуваат дека социолозите, социјалните работници многу подобро работат како медијатори. Постои пример кој вели дека златар бил многу добар медијатор во спорови, кои вклучувале предмети со допириени точки со накит, скапоцености итн. Значи, не смејеме да се потпираме само на правната професија, бидејќи